

İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitiminde Nitelik Problemi: Tespit ve Öneriler

Hayrünnisa CAN

Yüksek Lisans, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı, Konya/Türkiye, canhayrunnisa33@gmail.com

Araştırma Makalesi

Süreç

Geliş Tarihi: 05.06.2025

Kabul Tarihi: 01.08.2025

Yayın Tarihi: 30.09.2025

İntihal

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Finansman: Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Telif Hakkı

© Hayrünnisa Can | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (Cc By-Nc) International License

Öz

Türkiye’de lisans düzeyinde Kur’an eğitimi “Kur’an-ı Kerîm Okuma ve Tecvid” adı altında İlahiyat fakülteleri tarafından sekiz dönem boyunca verilen bir derstir. Bu dersin amacı, öğrenciyi tilâvette niteliğe ulaştırmaktır. Diğer bir ifadeyle yüzünden ve ezberden okuyuşun mehâricu’l-hurûf ve sıfât-ı hurûf’un vasıflarına riayet ederek icra edilmesidir. Bu da ancak kaliteli bir eğitimle mümkündür. İki boyutlu bir yapıya sahip Kur’an eğitimi, eş zamanlı olarak teorik ve pratik şekilde yürütülmekte, en üstün ve en güvenilir bir eğitim materyali olan Kur’an-ı Kerîm kullanılarak verilmektedir. Bu yönüyle diğer derslerden ayrılmaktadır. Dolayısıyla nazarî bilginin aktarımından sonra öğrencilerden anında geri bildirim alınması, pratiğe dökülmesi ve mesleki olarak da öğrencilerin yeterlilik seviyesine erişmesi beklenmektedir. Öğrencinin istenen düzeye nasıl getirilebileceği ve mevcut potansiyelinin nasıl ortaya çıkarılabileceği başlıca problemlerdendir. Son yıllarda İlahiyat fakültelerinin öğrenci sayılarındaki artışla doğru orantılı olarak sınıf mevcutlarının artması, öğrencilerin her birine vakit ayırmayı ve öğrenme sürecini takip etmeyi zorlaştırmaktadır. Ayrıca öğreticinin, eğitim boyunca geleneksel ve modern metotları mezcetmek yerine öğrenme becerileriyle mütenasip olmayan yöntem ve teknikleri kullanması, öğretimin gerçekleşmesinde aksaklıklara neden olmaktadır. Bu araştırma, yeterlilik derecesine ulaşmada eğitimin rolüne dikkat çekmektedir. Çalışmamızın amacı, nitelikli bir eğitimin nasıl gerçekleştirilebileceğini ortaya koymak, eğitim açısından İlahiyat fakültelerinde verilen Kur’an dersinin uygulanış, metodoloji, müfredat ve eğitmen-öğrenci temelli sorunları tespit etmektir. Mevcut literatür ışığında kaliteli bir eğitimin meydana gelmesi adına birtakım teklifler sunulmuştur. Çalışmada, eğitim sırasında karşılaşılan güçlüklerin ortadan kaldırılması ve eğitim keyfiyetinin artırılması kriterlerine dair hususlara değinilmiş, mevcut çalışmaların analizi kapsamında önerilerde bulunulmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme deseni kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi, İlahiyat, Sorunlar.

Atıf Bilgisi:

Can, Hayrünnisa. “İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitiminde Nitelik Problemi: Tespit ve Öneriler”. Mersin İlahiyat Dergisi 1/1 (Eylül 2025), 81-94.

The Problem of Quality in Qur' n Education in Faculties of Theology: Determinations and Suggestions

Hayrünnisa CAN

Master's Student, Necmettin Erbakan University Faculty of Theology, Department of Islamic Sciences, Department of Qur'an Recitation and Qiraat Science, Konya/Türkiye, canhayrunnisa33@gmail.com

Research Article

History

Received: 05.06.2025

Accepted: 01.08.2025

Published: 30.09.2025

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Funding: The author acknowledges that they received no external funding in support of this research.

Competing Interests: The author declares that have no competing interests.

Copyright

  Hayrunnisa Can | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Abstract

In Turkey, Qur' n education at the undergraduate level is a course given for eight semesters by the faculties of theology under the name of "Qur' n Reading and Tajweed". The aim of this course is to achieve quality in recitation. In other words, it is the performance of recitation and memorization of the Qur' n in accordance with the characteristics of meh ric al-hur f and adjective al-hur f. This is only possible through quality education. Qur' n education, which has a two-dimensional structure, is carried out simultaneously theoretically and practically, using the most superior and reliable educational material. In this respect, it differs from other courses. Therefore, after the transfer of theoretical knowledge, students are expected to receive immediate feedback, put it into practice and reach a level of professional competence. The main problems are how to bring the student to the desired level and how to unlock his/her potential. The increase in the number of students in the faculties of theology in recent years and the increase in class sizes in direct proportion to the increase in the number of students makes it necessary to allocate time for each of the students and to follow the learning process. In addition, the instructor's use of methods and techniques that are incompatible with learning skills, instead of combining traditional and modern methods throughout the training, causes disruptions in the realization of teaching. This research draws attention to the role of education in achieving competence. The aim of our study is to reveal how a qualified education can be realized and to identify the problems based on the implementation, methodology, curriculum and instructor-student based problems of the Qur' n course given in the faculties of theology in terms of education. In the light of the existing literature, a number of proposals have been submitted for the occurrence of a quality education. The study addresses the criteria for eliminating the difficulties encountered during training and increasing the enjoyment of training. Recommendations were made within the scope of the analysis of existing studies. Document examination design, one of the qualitative research methods, was used in the study.

Keywords: Qur'an Recitation and Qiraat Science, Divinity, Issues.

Cite as

Can, Hayrünnisa. "The Problem of Quality in Qur' n Education in Faculties of Theology: Determinations and Suggestions". *Mersin Theology Journal* 1/1 (Eylül 2025), 81-94.

İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitiminde Nitelik Problemi: Tespit ve Öneriler*

Giriş

Kur'an eğitimi, günümüzde camiler, Kur'an kursları ve halk eğitim merkezlerinde yaygın eğitim şeklinde, imam hatip ortaokulu ve liseleri ile ilahiyat fakültelerinde ise örgün eğitim şeklinde icra edilmektedir.¹ İlahiyat fakülteleri Kur'an eğitimi verme ve mesleki beceri kazandırma hususunda önemli bir konuma sahiptir. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerîm dersinin, ilahiyat fakültelerinin ana derslerinden biri olması sebebiyle bu derste başarılı olan öğrencilerin diğer derslerde de başarılı olmaları beklenmektedir. Bu nedenle Kur'an dersini yürüten öğretim elemanının pedagojik ve mesleki eğitim keyfiyeti, gayelere ulaşılması bakımından son derece ehemmiyetlidir. Bu minvalde Kur'an öğretiminde görev alacak kimselerin kaliteli bir eğitimle, donanımlı, gelişime açık ve kendini yenileyen bireyler olarak yetiştirilmesi beklenmektedir.²

İlahiyat fakültelerinden mezun olan öğrenciler Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumlarında istihdam edilmektedirler. Çalışmamıza konu olan ilahiyat fakültelerinde verilen Kur'an eğitiminin niteliği meselesi, mezun olan öğrencilerin mesleki yeterliliğe ulaşamamaları³ sebebiyle ilahiyat fakültelerinde verilen eğitimin kalitesinin sorgulanmasını gerekli kılmıştır. Zira Millî Eğitim Bakanlığında görev alan meslek dersi öğretmenlerinin, Kur'an-ı Kerîm dersini vermekte isteksiz olmaları ilahiyat fakültelerinde verilen Kur'an eğitiminin birtakım zayıflıklar barındırdığını göstermektedir.⁴ Bu durum ilahiyat fakültelerinde yürütülen Kur'an okuma ve tecvid dersinin en ehemmiyetli gayelerinden birini teşkil eden, Kur'an'ı güzel okuma becerisinin yanı sıra onu öğretme konusunda gerekli bilgi ve becerileri kazandırma ilkesinin gereği gibi yerine getirilemediğini göstermektedir.⁵

İlahiyat fakültelerinde nitelikli Kur'an eğitiminin yürütülmesine mâni olan sorunları konu alan çalışmamızda özelde Yükseköğretim kurumlarında takip edilen Kur'an eğitim-

* Bu makale, Mersin Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin 15 Mayıs 2025 tarihinde düzenlediği 1. İlahiyat Araştırmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Eğitiminde Nitelik Problemi: Tespit ve Öneriler" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir./ This article is the revised and developed version of the unpublished conference presentation entitled "The Problem of Quality in Qur'ân Education in Faculties of Theology: Determinations and Suggestions", orally delivered at the 1. Theological Studies Student Symposium.

¹ Zeliha Kara, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Öğretimiyle İlgili Görüşleri* (Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019), 3.

² Muhammed Esat Altıntaş - Hatice Kübra Kirenci, "İlahiyat Fakültelerinde Kur'an Öğretimi ile İlgili Problemler ve Çözüm Önerileri (Nitel Bir Araştırma)", *Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle) I* (2019), 98-99.

³ Hacı Mustafa Kiriş, *Diyanet İşleri Başkanlığı personel yeterlikleri bağlamında ilahiyat fakültesi lisans programlarının fonksiyonelliği* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), 230; Muhammet Fatih Genç, "İmam Hatip Okulları ve İlahiyat Fakülteleri Örneğinde Din Eğitiminde Kalite Sorunu", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2019), 156; Arife Gümüş Sarı, *İmkân ve Sınırlılıkları Açısından İlahiyat Fakültelerinde Öğretmen Yetiştirme* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023), 394.

⁴ İbrahim Aşlamacı, "İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma", *Journal of Turkish Studies* 12/10 (2017), 60.

⁵ Fatma Asiye Şenat, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Okuma ve Tecvid Dersinin İşlenişine İlgili Kanaatleri Üzerine Bir Araştırma", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 42/42 (Aralık 2016), 217.

öğretim faaliyetlerini içeren çalışmalar taranmıştır. Bu tarama sonucunda konuya dair yapılan çalışmaların sınırlı sayıda fakülteyi kapsadığı tespit edilmiştir. Çalışmamız ilahiyat fakültelerinin tümünü kapsamı cihetiyle diğer araştırmalardan ayrılmaktadır. Bu doğrultuda Kur'an eğitiminin niteliğini düşüren etkenler tartışılmış, literatürde yer alan çalışmaların değerlendirilmesi neticesinde iyileştirme önerileri sunulmuştur.

1. Nitelikli Kur'an Eğitiminin Gerçekleştirilmesinde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Önerileri

Nitelik, bir şeyin haiz olduğu yapının negatif veya pozitif yönde değişim gösterebilme durumudur. Genellikle süreç bazında yetersizlikten yeterliliğe ya da gerilemeden ilerlemeye doğru bir evrilmeyi ifade eder. "Nitelikli" ya da "niteliksiz" şeklindeki kullanımı ise nitelik kelimesine olumlu veya olumsuz mananın isnat edilmesidir.⁶ Bu bağlamda "nitelikli eğitim" ifadesi eğitimi oluşturan tüm öğelerin istenilen seviyeye erişmesini sağlamak veya sistem olarak eğitimi, girdi-süreç-çıkı ilişkisi içinde ele aldığımızda çıktıya, yetiştirebilme vasfı kazandırabilmektir. Başka bir deyişle öğrencinin edindiği bilgileri pratiğe dökme becerisini kazanmasıdır.⁷

Ehil bir öğretici olmanın yolu nitelikli bir eğitimden geçmektedir. Kur'an eğitimi birden fazla öğeyi içinde barındıran ve süreç isteyen bir sistem olduğundan öncelikle fem-i muhsin⁸ bir hoca, ardından potansiyel öğretici konumundaki öğrencilerin gayreti, öğretim metodolojisi ve mekânı vb. faktörler ulaşılmak istenen hedeflerin gerçekleşmesinde belirleyici rol oynamaktadır.⁹ Bu meyanda hedeflerin gerçekleşmesini engelleyen problemlere değinilecek, birtakım çözüm önerilerinde bulunulacaktır.

1.1. Öğreticinin Alan Vukûfiyetinde Yetersizlik

İlahiyat fakültelerindeki diğer derslerden farklı olarak teorik ve pratik olarak çift yönlü yürütülen Kur'an dersi, ekseriyetle uygulamaya ve semâ¹⁰ yoluyla aktarıma dayalı olması sebebiyle öğretici eksenli bir yapıya sahiptir. Bu nedenle eğitim verecek kişinin alan yeterliliğine sahip ve mukrî¹¹ vasfını haiz olması çok mühimdir. Öğretim elemanı yetersizliği sebebiyle akademik kadroda yer almayan alan dışı hocaların mezkûr derse girmesi, ilahiyat fakültelerinde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Ehliyet sahibi olmayan kişiler tarafından dersin yürütülmesi eğitim kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.¹²

Kur'an okuma esaslarına vâkıf olmayan bir hocanın eğitim vermesini, dönülmesi mümkün olmayan bir yola benzetmek yanlış olmaz. Zira kişide yerleşen hatalı

⁶ Oğuz Gürbüzürk, "Eğitimde Nitelik Sorunu", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 23/2 (Ağustos 2019), 729; Engin Yılmaz, "Bir Dil Bilgisi Terimi / Kavramı Olan 'Nitelik' ve 'Özellik' Eş Anımlı mıdır?", *Dil Araştırmaları* 3/3 (Aralık 2008), 44.

⁷ Gürbüzürk, "Eğitimde Nitelik Sorunu", 734-736.

⁸ Kur'an kıraatinde sahih telaffuzu barındıran düzgün ağız ifade eder. Bkz. İsmail Karaçam, *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2023), 173.

⁹ Ali Öge - Ayşe Pehlivan, "Nitelik Bağlamında Kur'an Tilavetinin Keyfiyeti ve Eğitimi Üzerine Bir İnceleme", *Journal of Analytic Divinity* V/2 (2021), 62.

¹⁰ Mukrî'nin okuyuşunu işiterek öğrenmedir. Bkz. Abdullah Aydın, "Semâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/457.

¹¹ Mukrî, kıraatleri fem-i muhsin bir hocadan müşafehe yoluyla nakleden kıraat eğitimcisidir. Bkz. İbnü'l Cezerî, *Muncidu'l-Mukrî'n ve Mürşidu't-Tâlibîn*, thk. Ali b. Muhammed el-İmrân (Mekke: Dâru Âlimi'l-Fevâid, 1998), 49; Can Atıcı - Ali Bulut, "Kur'an Kıraatinde Mukrî ve Kârînin Temel Vasıfları -İbnü'l-Cezerî'nin Muncidu'l-Mukrî'n ve Mürşidu't-Tâlibîn Adlı Eseri Bağlamında-", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (2024), 158.

¹² Ahmet Gökdemir, "İlahiyat Fakültelerindeki Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bazı Teklifler", *Türkiye'de Kur'an ve Kıraat Eğitimi*, ed. Ahmet Gökdemir (Ankara: İlahiyat yayınları, 2021), 9-10.

öğrenmeleri tashih edebilmek, yeniden öğretmekten daha zorlu bir süreç olacaktır.¹³ Kur'an öğretiminin fem-i muhsin olarak tabir edilen mahir bir üstat tarafından ahzedilmesinin yanı sıra aktarımının da tesirli olabilmesi için öğreticinin muhataba uygun olan eğitimi verebilecek pedagojik yetkinliğe sahip olması gerekmektedir.¹⁴ Eğitmenin hafız olması ya da Kur'an kıraatini kusursuz olarak icra etmesi eğitimin başarıyla gerçekleşebilmesi için tek başına yeterli değildir.

1.1.1. Harfleri Sıfat ve Mahreç Vasıflarına Uygun Bir Şekilde Seslendirememe

Tilâvetin muttasıf bir şekilde icra edilebilmesinde mehâricu'l-hurûf ve sıfât-ı hurûf'un evsafına ittiba, Kur'an kıraatının temelini teşkil etmektedir. Temeli sağlam atılmayan bir bina çökmeye mahkûm olduğu gibi tashih-i huruf becerisi kazanamamış kârinin kıraati de istenen kemâlata erişemeyecek, noksan kalacaktır. Keza "Kemâlat teferruatta saklıdır" ifadesi Kur'an eğitiminin ilmek ilmek işlenen aşamalı bir faaliyet olmasını betimleyen latif bir beyandır. Bu yönüyle tilâvet, incelik isteyen bir sanat mesabesindedir.

Kıraat ve tecvid kaynaklarının ilk bölümlerinde çoğunlukla "Bâbü mehârici'l-hurûf" ve "Bâbü sıfât-ı hurûf" başlıklarının yer alması ilgili meselenin önemine işaret etmektedir. Ancak günümüzde bu safhaya yeterince ehemmiyet atfedilmediğinden birtakım sorunların tezahür etmesi kaçınılmaz bir durumdur.¹⁵

Telaftuzda sıkça karşılaşılan hatalı okuyuşların bir kısmına değinmek yararlı olacaktır.

a. İnce sesli harflerin (ا ب ت ث ج ح ذ ز س ش ع ف ك ل م ن و ه ی) fetha hallerinde "a" sesi ile telaftuzu, İstifâle ve İsti'lâ sıfatına sahip harflerin farklarını ortadan kaldıran bir okuyuş biçimidir. İsti'lâ harfleri dışında fetha harekeli harflere "e" sesi verilmelidir. Örneğin "إنا، يا، ما" harflerine "a" sesi verilerek med yapılması hata kabilindendir.¹⁶ Benzer biçimde beş vakit tilâvet edilen "نُسْتَعِينُ" lafzındaki ت harfinin "ta" şeklinde seslendirilmesi, yaygın uygulamalardan biridir.¹⁷

b. Zıt sıfatlı harflerin aynı kelimedede bulunmaları halinde fonetik aktarımda problemler yaşanmaktadır. "يَخْتَصُّ"¹⁸ ve "تَطْعُو"¹⁹ kelimelerinde "ص - ت" ve "ط - ت" harflerinin yan yana gelmesi durumunda kimi öğrenciler kalın sesli harfleri, ince ses ile okuma hatasına düşebilmektedirler.²⁰

¹³ Osman Egin, "Kur'an Öğretiminde Problemler ve Çözüm Önerileri", *Etkili Din Öğretimi (Editörlü Kitap)*, (2010), 601.

¹⁴ Fetullah Bakırcı, "Okutucu Yönüyle Fem-i Muhsin", *Türkiye'de Kur'an ve Kıraat Eğitimi*, ed. Ahmet Gökdemir (Ankara: İlahiyat yayınları, 2021), 228.

¹⁵ Mustafa Atilla Akdemir, "Kur'an Ezberinde Kalite İhtiyacı ve Donanımlı Hafızlık", *Uslul İslam Araştırmaları* 13/13 (Haziran 2010), 35-36.

¹⁶ Mehmet Akif Koç, "Harf Eğitiminde Arap-Türk Ağzı İkilemi Üzerine", *Tarihten Günümüze Kıraat İlmi: Uluslararası Kıraat Sempozyumu*, (2015), 587.

¹⁷ Emrullah Tuncel, "Kur'an Tedrisatında Harf Taliminin Önemi ve Usûlü", *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 7/1 (Ocak 2021), 382-383.

¹⁸ *Kur'an Yolu Meâli*, çev. Hayrettin Karaman (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2023), Âl-i İmrân 3/74.

¹⁹ Râhman 55/8.

²⁰ Emrullah Tuncel, *Kur'an Öğretiminde Metodoloji (Strateji-Yöntem ve Teknikler)* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2023), 235.

c. Sâd harfini itbâk ve isti'lâ sıfatlarından sıyrarak sesi sîn harfine tahvil etmek, kıraate lahn karışmasına sebebiyet verecektir. Enbiyâ sûresi kırk üçüncü âyet-i kerîme'de geçen "destek görürler" anlamına gelen "يُصْحَبُونَ" kelimesindeki sâd harfinin, sîn ile seslendirilmesi, kelimenin "sürüklenirler" manasına dönüşerek anlam tahrifatına yol açacaktır.²¹

d. ض ve ر harflerinde sıkça karşılaşılan telaffuz hatalarından biri de esre harekeli "râ" harfinin, "rı" sesi yerine "ri" şeklinde seslendirilmesidir. "ض" harfindeki seslendirme hatası ise aralarında ortak sıfat özellikleri bulunması ve dile kolay gelmesi sebebiyle "ط" harfiyle okunuşunun karıştırılmasıdır. Bu tür tilâvet, anlamda değişiklik meydana getireceğinden câiz değildir.²²

Harflerin mahreçlerinin kavratılmasında ilk olarak cüz'i mahreçler, harflerin en uzak çıkış yeri olan boğazdan dudaklara kadar şemalarla desteklenerek, adım adım gösterilerek tanıtılmalıdır. Müteakiben beş mahreç bölgesi (cevf, lisân, halk, hayşûm, şefeteyn) çerçevesinde külli mahreçlerin anlatılmasıyla beraber öğrencilerden harflerin ait oldukları mahreçlerle eşleştirilmesi istenmelidir. Bu sayede bilişsel düzeyde kavrama aşamasında yer alan bilginin yapılandırılmasına fırsat verilecektir.²³

Sıfatların teori kısmı anlatılırken İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 833/1429) "Mukaddime" eserinden sıfât-ı hurûf babının derste şerhlerinin yapılarak ezberletilmesi,²⁴ uygulamada ise zıt sıfatları haiz harflerin, doğru telaffuzunun sağlanabilmesinde "renklendirme" metodunun kullanılması, sıfatların kavranmasını kolaylaştıracak ve öğrenmede kalıcılığı arttıracaktır.²⁵

1.1.2. Tecvid Kaidelerini Pratiğe Aktaramama

Tecvid, Kur'an lafızlarını mehâricu'l-hurûf ve sıfât-ı hurûf'un hakkını vermek suretiyle tilâvet kaidelerini kapsayan uygulamaların tümüne uyarak, lahne düşmeden telaffuz etmektir.²⁶ Tecvid ilminde otorite isimlerden olan İbnü'l-Cezerî, tecvidi "kıraatin zîneti" ve "tilâvetin süsü" şeklinde nitelendirmiştir.²⁷

Nazari bilgiyle birlikte tatbikî ihtiva eden tecvid öğretimi, Kur'an ders müfredatının yoğun olması ve öğretim elemanlarının uygulama boyutuna yeterince zaman ayıramaması sebebiyle öğrencilerde düşük performansla kendini göstermektedir. Bu durum tecvidin yalnızca teorik yönünü beslerken, öğrenmenin bilişsel düzeyde sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Anamlı öğrenmelerin gerçekleştirilebilmesi için teorik bilgiyle senkron biçimde

²¹ Remzi Ateşyürek, "Kur'an Tilâvetinde Yaygın Hatalar: (Sad, Dad, Ta ve Za Örneği)", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31/31 (Mayıs 2011), 163-164.

²² Ahmet Turan Arslan, "Dâd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 8/396-397.

²³ Tuncel, "Kur'an Tedrisatında Harf Taliminin Önemi ve Usûlü", 379.

²⁴ Abdulhekim Ağırbaş, "İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri Eğitim Öğretimiyle İlgili Tespitler, Teklifler (Çakü İslami İlimler Fakültesi Örneği)", *Diyanet İlmi Dergi* 59/1 (Mart 2023), 113.

²⁵ Detaylar için bkz. Mustafa Kılıç, "Kur'an Eğitiminde Harflerin Sıfatlarından Renklendirme Yoluyla Yararlanma: Zıt Sıfatlar Örneğinde Bir Yöntem Önerisi", *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 233-280.

²⁶ Abdurrahman Çetin, "Tecvid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/253; Mustafa Şen, "Keyfiyet, Ölçü ve Problem Açısından Tecvid İlminde Medde Yeni Bir Bakış Denemesi", *EKEV Akademi Dergisi* 63 (Ağustos 2015), 214.

²⁷ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn b. el-Cezerî Muhammed İbnü'l-Cezerî, *et-Temhîd fî 'İlmi't-Tecvîd*, thk. 'Alî Huseyn el-Bevvâb (Riyad: y.y., 1405/1985), 47.

tecvide ilişkin örnekleri fazlaca temrin etmek, uygulamaların öğrencide meleke haline dönüşmesine ve psiko-motor hedefleri gerçekleştirmeye imkân tanıyacaktır.²⁸

Tecvid bilgisinin meleke haline gelebilmesini kolaylaştırmak için her hafta derste öğrenilen tecvid kuralının sıkça geçtiği Kur'an sayfaları tespit edilmelidir. Gözün öğrenmede en etkili duyu organı olmasından hareketle,²⁹ dikkati celbetmek gayesiyle kuralı ihtiva eden kelime renklendirilerek sayfalar fotokopi olarak çoğaltılmalı ve üzerinde çalışılmalıdır.³⁰ Çalışmalar esnasında yapılan hatalar alışkanlık haline gelmeden anında geri bildirimle düzeltilmelidir. Bunların yanında öğrencilere kaide uygulamalarının hangi durumlarda, niçin yapıldığını tarif edebilme istidadı da kazandırılmalıdır. Belli aralıklarla, ulaşılması istenen hedefler, kısa yoklama sınavları yapılarak ölçülmelidir.

Kaideler anlatılırken tedricilik yöntemi esas alınarak bilgiler topyekûn öğrencilere aktarılmalı, idraki zorlaştırmamak muradıyla kolaydan zora doğru bir sıralama takip edilmelidir. Nitekim Hz. Peygamber de sahabilere Kur'an öğretirken âyetleri onar onar ayırarak peyderpey öğretmiş, öğrendikleri amel boyutuna geçmedikçe sair on ayete geçmemiştir.³¹

Pratiğe aktaramama sonucuna yol açan faktörlerden biri de öğrencilerin daha önceki hatalı öğrenmelerinden doğan, ileriye ket vurma prensibinin yeni öğrenmelere kapı aralayamamasıdır. Zikredilen hususlara ilişkin yaygın olarak; hükmü râ'nın şeddeli hâlde iken aykırı olarak dil ucunun titremesi,³² kelime ortalarında yer alan kalkale harfinde nefes almaksızın duraklama, med harflerinin uzatılmasında ve gunnelerde itidalsizlik, kelimenin başında bulunan hemze-i vasl'ın uzatılması ve sekte kaidesinde nefesi akıtarak kıraate ara verme gibi zafiyetler tezahür etmektedir.

1.1.3. Ezber ve Yüzünden Okuma Öğretiminde Dengesizlik

İlahiyat fakültelerindeki birçok öğretim elemanı, müfredatta bulunan ezberleri tamamlamayı dersten geçmede belirleyici unsur olarak öğrencilere şart koşturmaktadır. Eğitim-öğretim döneminin sonunda gerçekleştirilen sınavlarda, öğrenci istenilen düzeyde yüzünden okuma becerisine sahip olsa dahi ezberlenecek sûre ve âyetlerin herhangi birinde eksiklik olması hâlinde dersten geçememektedir. Veyahut yüzünden okuması noksanlık barındırdığı hâlde ezberleri tam olan bir öğrenci, geçer not almaktadır. Bu durum diğer öğrencilerde ezberin dersten geçmek için yeterli olduğu algısını oluşturarak ezber müfredatını öncelemelerine ve yüzünden okumadaki zayıf yönlerini güçlendirmek için herhangi bir çaba sarf etmemelerine neden olabilmektedir.³³

Kur'an dersinin müfredatını ezber ve yüzünden okuma oluşturmaktadır. Ancak yüzünden okuma, sahih tilâvetin öğrenilmesi noktasında temel konumundadır. Ezberin niteliği, yüzünden okumanın yeterli düzeye ulaşabilmesinden geçmektedir. Bu nedenle talebenin yüzünden okuma düzeyini dersten geçme kriteri olarak belirleyerek ezberlere uzunluklarına göre puan tanımlamak, her bir öğrenci için puan cetveli oluşmasına ve ölçme-değerlendirmenin doğru bir şekilde yapılmasına olanak sağlayacaktır. Böylece

²⁸ Tuncel, *Kur'an Öğretiminde Metodoloji (Strateji-Yöntem ve Teknikler)*, 144-146.

²⁹ Burhan Akpınar - Zehra Nur Ersözlü, "Görme ve Koklama Duyularının Bilişsel Öğrenme Sürecindeki Rollerinin Karşılaştırılması", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 3/2 (Haziran 2008), 44.

³⁰ Sevda Yartaşı Pehlivan, *Yetişkinlere Yönelik Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim Öğretim Yöntemleri ve Okuma Problemleri (İstanbul/Kartal Örneği)* (İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 74.

³¹ Mehmet Adıgüzel, "Kur'an Öğretim Metotları ve Öğreticilik Vasıfları", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (Haziran 2003), 195.

³² Nihat Temel, *Kırâat ve Tecvîd İstılahları* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2020), 162.

³³ Fatih Cankurt, "İlâhiyat/İslâmi İlimler Fakültelerinde Kur'an-ı Kerim Dersleri: Ezber Mi, Yüzünden Okuma Mı?", *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 15 (Aralık 2022), 472-473.

Kur'an eğitiminde temel beceri sayılan yüzünden okuma barajını karşılayamayan öğrenciler, derste başarılı kabul edilmeyeceklerdir.³⁴

1.1.4. Ezberde Telaffuz Hataları

Yukarıda değindiğimiz mevzularla ilişkili olarak öğreticinin yüzünden okuma öğretimine ağırlık vermemesi nedeniyle yeterince vakit ayırmaması, sahih tilâvet kriterlerine uygun bir ezberin meydana gelmesine engel teşkil edecektir. Öğrencinin hem işitsel hem de görsel unsurlara maruz kalarak âyetleri hıfzetmesi ezberde kalıcılığı arttıran etkenlerdir. Hocanın şifahen dudak tâlimi eşliğinde ezberlenecek sayfayı birden fazla kez okuması, okunuş hatalarını en aza indirmeye ve metne aşinalık kazanmaya imkân sağlayacak yöntemlerden biridir. Bu yöntem uygulanmadan doğrudan bireysel ezber çalışması yapan öğrenci, hatalı ve yüzeysel bir ezber elde edecek, zamanla muhafaza edilen yerler kalıcılığını yitirecektir.³⁵

Öğrenci ezber yapmaya başlamadan önce ilk olarak ezberlenecek sayfalar hoca tarafından örnek olması açısından tilâvet edilmelidir.³⁶ Daha sonra hoca eşliğinde meşk usulü ile birkaç defa yüzünden okunmalıdır. Bu aşamaların akabinde öğrenci tek başına ezber faaliyetini gerçekleştirmelidir. Öğrenciye ezberleyeceği sayfayı öğretimde parçadan bütüne ilkesi doğrultusunda baştan sona doğru pasajlara ayırması, ardından ezberlediği her parçanın üstüne sıradaki parçayı ekleyerek âyetin evvelinden ezberlenen kısma değin, örüntü halinde ezbere seslendirmesi tavsiye edilmelidir.³⁷ Bu işleme ezber sağlamlaştırılana dek devam etmelidir. Aynı zamanda telaffuzun zihinde kalıcı olarak yerleşebilmesi ve kulak dolgunluğunun oluşması maksadıyla muteber kârihlerin dinlenmesi veyahut "Tarteel" adı verilen mobil uygulamanın kullanılması önerisinde bulunulabilir. Yapay zekâ desteği bulunan bu uygulama yanlış telaffuzların, geri bildirimle düzeltilmesine imkân tanıyarak öğrencilerin gelişimine katkıda bulunacaktır.

1.1.5. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinde Tekdüzelik

Öğretim elemanları büyük çoğunlukla Kur'an eğitimini semâ' ve müşafehe (ahzedilen kıraatin hocaya sunulması) yöntemleriyle vermektedirler. Ancak bu iki geleneksel yöntem, eğitimde verimin azami derecede alınabilmesi bakımından kifayetli değildir. Mezûr yöntemin sınırlılıklar barındırması, modern model ve yöntemlerin uygulamaya dâhil edilmesini elzem hale getirmiştir.

Geleneksel metot ve teknikler, sınıfın ayrışık bir yapıya sahip olduğunu göz ardı etmesi itibarıyla bazı eksiklikleri tazammun etmektedir. İlahiyat fakültelerine muhtelif liselerden mezun öğrenciler yerleşmektedir. Yerleşenlerin büyük bir kısmı imam hatip lisesinde öğrenim görmüş olsa da Anadolu Lisesi çıkışlı öğrencilerin sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak tahsil farklılıkları, iki kitle arasında anlama düzeyinde de farklılıklar doğuracağından öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini dikkate almadan hepsinden eşdeğer performans göstermelerini beklemek, başta gelen hatalardan biridir.³⁸ Zira bu tutum, Hz. Peygamber'in "İnsanlara

³⁴ Cankurt, "İlahiyat/İslâmi İlimler Fakültelerinde Kur'an-ı Kerîm Dersleri", 474.

³⁵ Muammer Erbaş, "Kur'an-ı Kerîm Eğitim Öğretiminde Kalite ve Verim Sorunu", *Din Eğitiminde Motivasyon ve Verimlilik Sempozyumu*, (2017), 16.

³⁶ Mehmet Maşuk Acar - Muhammet Fatih Genç, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Okuma ve Tecvid Dersine Karşı Tutumları (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)", *Kocaeli İlahiyat Dergisi* 6/2 (Aralık 2022), 626.

³⁷ Yavuz Fırat, "Kur'an Öğretimi ve Hafızlık Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23 (Şubat 2007), 562.

³⁸ İbrahim Aşlamacı, "Günümüz Türkiye'sinde Sayılarla Yüksek Din Öğretimi", *Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle)* II (2019), 28; Recep Koyuncu, "İdeal Kur'an

akıl seviyelerine göre davranın"³⁹ buyruğuna aykırı olmasının yanı sıra öğrencide motivasyon düşüklüğüne neden olacaktır. Oysa motivasyon seviyesi yüksek bir talebenin muvaffakiyet göstereceği şüphesizdir. Nitekim içsel güdülenme ile algılama düzeyi arasında pozitif korelasyon olduğu bilinmektedir. Bu meyanda uygulanacak eğitim yönteminin öğrencilerin kapasiteleriyle uyumlu olması, öğretim hedeflerinin tatbik edilebilmesi açısından önemli bir husustur.⁴⁰

İfade ettiğimiz problemlerin önüne geçmek adına şu önerilere yer verilebilir:

✓ Farklı algılayış ve hazır bulunuşluk seviyelerine sahip öğrenciler, İlahiyat fakültelerine YKS puanı ile yerleşmektedirler. Ancak aldıkları puanlar, Kur'an dersinde yetkin olduklarını göstermemektedir. Bu durum giriş davranışlarını ölçen, alana dair bir seviye tespit sınavı yapmayı gerekli kılmaktadır. Böylece sonuçlara göre öğretici, öğretim metodolojisini düzenlemeye imkân bulacak, bireysel farklılıklar en aza indirgenerek öğrenci niteliklerini temel alan tam öğrenme stratejisi⁴¹ uygulanacaktır.⁴²

✓ Öğrenme zorluğu yaşayan öğrencilerin motivasyon düşüklüğüne mâni olma ve derse olan ilgilerinin diri tutulması, gerçekleştirilen eğitimin tesirli olmasını sağlayan etkenlerdendir. Desteğe ihtiyaç duyan öğrencinin, doğru ve hatasız Kur'an okuma yetisi kazanmış üst sınıf öğrencilerinden biriyle eşleştirilmesi, bu minvalde katkı sağlayacaktır. Bu uygulama, modern öğretim yöntemlerinden biri olan "tutor" adı verilen bireysel destek modeline tekabül etmektedir.⁴³ Sınıfların kalabalık olması birebir ilgilenmeyi güçleştirdiğinden bu yöntem, öğrencinin öğrenme sürecinin aksamamasına ve çekingen öğrencilerin anlamadığı konuları akranlarına rahat bir şekilde ifade edebilmelerine olanak sağlayacaktır.

1.1.6. Uygun Öğrenme Ortamının Sağlanamaması

İlahiyat fakülteleri, üniversite tercihlerinde istihdam alanlarının çeşitliliği sebebiyle öğrencilerin eğilim gösterdikleri yükseköğretim kurumları arasında yer almaktadır. Tercihlerin mezkûr birimde yoğunlaşması, sınıf mevcutlarının artmasında doğrudan etkilidir. Ders işlemeyi ve öğrencilerle birebir ilgilenmeyi güçleştiren bu durum, eğitimin sağlıklı biçimde yürütülmesinde birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir.⁴⁴ Sınıf

Öğretimi: Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bir İnceleme", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Aralık 2020), 304.

³⁹ Ebû Bekr Abdullâh b. Ebî Dâvûd Suleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî Ebû Dâvûd, *Sünenü Ebî Dâvûd*, thk. Muhammed Muhyiddîn 'Abdulhamîd (Beyrut: el-Mektebetu'l-'Aşriyye, ts.), "Edeb", 22.

⁴⁰ Hayati Tetik, "Kalite Odaklı Kur'an Öğretimi: Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Ağrı İslami İlimler Dergisi* 9/14 (Haziran 2024), 4-20; Şeref Tan, "Öğretmen Nitelikleri", *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, ed. Şeref Tan (Ankara: Pegem Yayıncılık, 2007), 353.

⁴¹ İdeal öğrenme koşullarının öğrenme gücü, hızı ve öğrenmeye istekli olma durumlarına göre düzenlenmesidir. Bloom tarafından geliştirilen bu yaklaşım, hedeflenen davranışın bu şekilde gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. Detaylar için bkz. Etem Yeşilyurt, "Tam Öğrenme Yaklaşımı", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9/2 (2020), 1554.

⁴² Hasan Hüseyin Havuz, "İlahiyat Düzeyi Kur'an Okuma Dersleri Sorunu: Yapısal Problemlerin Çözümü ve Çerçeve Öğretim Programı/Müfredat Önerisi", *Burdur İlahiyat Dergisi* 9 (Aralık 2024), 162; Yunus Bicegez, *Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler, Yöntem ve Teknikler* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2017), 101.

⁴³ Tutor, öğrenmede zorluk yaşayan öğrencilerin hoca dışında o alanda yeterli bilgiye sahip ve öğrenciye öz değerlendirme konusunda farkındalık kazandırmaya çalışan rehberdir. Bkz. Şeref Tan, *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme* (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2005), 134; Bahadır Gücüyeter vd., "Tutor Destekli Öğretim Modeli'nin Yabancı Öğrencilerin Türkçe Konuşma Becerilerine ve Kaygı Düzeylerine Etkisi", *Journal of Turkish Research Institute* 64 (Ocak 2019), 536.

⁴⁴ Ahmet Gökdemir, *Kur'an Okuma ve Tecvid Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)*, ed. Ahmet Gökdemir (İstanbul: Ravza yayınları, 2019), 19-20.

başına düşen  ğrenci sayısında azaltılmaya gidilmesi adına çeşitli alternatifler üzerinde mülahaza edilmelidir. Zira her bir öğrenciye ayrılan vaktin artırılması, ders saatlerindeki yetersizliğı de ortadan kaldıracaktır.⁴⁵

1.1.7.  l me-Değerlendirme Parametrelerinin Değışiklik Göstermesi

 l me ve değerlendirme, eğitimde vazgeçilmez unsurlardan biridir. Öğrenciye kazandırılması istenen niteliklerin test edilmesi yoluyla gerçekleştirilen bu faaliyet, Kur'an dersinin uygulamaya dayalı ve öğrenciyi aktif kılan işleyişi hasebiyle diğer derslerin  l me yöntemlerinden farklı olarak mülakat şeklinde uygulanmaktadır. Puanlama sistemi her bir  ğretim elemanı için farklılık göstermekte ve başarı kriterleri subjektif olarak takdir edilmektedir. Bu durum ölçmeye hata karışmasına ve notlandırmanın adil biçimde dağılmamasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda öğrencilerde hocalara karşı olumsuz bir kanaat oluşmakta ve bu durum hoca- ğrenci ilişkisini zedeleyerek derse olan ilgiyi olumsuz yönde etkilemektedir.⁴⁶

 l me aracının güvenirlik, kullanışlılık, objektiflik ve geçerlik ölçütlerini taşıması gerekmektedir. Aksi takdirde doğru bir değerlendirmeden söz etmek mümkün olmamaktadır. Her  l me yönteminin avantaj ve dezavantaj barındırdığı muhakkaktır. Bu nedenle ölçütlerin, bütün öğreticiler için standart hale getirilerek gayeler doğrultusunda tatbik edilmesi, sözlü sınavların objektiflikten uzak oluşu göz önüne alındığında notlandırmanın, doğru bir şekilde yapılmasına imkân tanıyacaktır. Bu sayede öğrencilerin sınavdan aldıkları puanlar arasındaki denge muhafaza edilecektir.⁴⁷

 l me-değerlendirme kriterleri konusunda dönem başında öğrencilerin bilgilendirilmemesi, öğreticinin öğrenciyle kurduğu duygusal bağın  l me sonucunu menfi cihette etkilemesi, ölçmeye halel getirecek problemlerdendir. Söz konusu vaziyet, öğrencilerin değerlendirme sonuçlarına şüpheli yaklaşmalarına neden olmaktadır. Kara'nın 2019 yılında yaptığı bir çalışmada katılımcılardan biri, hocaların yanlı tutumu konusunda düşüncelerini ř  şekilde ifade etmiştir: *"Bazı hocalarımızın özellikle sınavlarda duygusal hareket ettiğini düşünüyorum. Sevdiği  ğrencilere karşı daha fazla tolerans gösterebiliyor"*.⁴⁸

Öğreticinin sevdiği öğrenciye hakkı olmadığı halde fazla puan vermesi veya dersten bağımsız olarak aralarındaki bir sorundan dolayı puan kırması, "sistemik hata" adı verilen hata türüne yol açacaktır.⁴⁹ ölçmeyi gerçekleştiren kişiden kaynaklı olarak meydana gelen, öğrenciye sirayet eden hatalardan biri de öğreticinin sınav anındaki üslubudur. Öğrenciler vize ve final haftalarında birden çok dersin sınavına hazırlanmaya ve bununla birlikte streslerini yönetmeye çalışmaktadırlar.  l me sırasında bu psikolojik h letin minimuma indirgenmesi için  ğretim elemanının, güven verme maksadıyla sınav esnasında ara ara göz teması kurma, gösterilen performansın mutlak başarıyı temsil etmediğini ifade etme ve güler yüzle talebeye yaklaşma gibi talebenin güdülenmesini arttıracak davranışlar sergilemesi, ölçmenin amacına mutabık biçimde yapılmasına katkı sağlayacaktır.

Sadece sözlü sınav sırasında gösterilen performansı dikkate alarak öğrenciyi başarılı ya da başarısız saymak ve salt sınav sonucuna göre  ğrenci başarısını değerlendirmek,  l me işleminde karşılaşılan bir diğer sorundur. Öğrencinin süreç

⁴⁵ Rifat Ablay, "İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Açısından Kur'an'ı Kerîm Dersi: Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  rneği", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 32 (Mart 2023), 120.

⁴⁶ Hasan Hüseyin Havuz, "Kur'an Okuma Dersi  l me ve Değerlendirme İlkeleri", *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 7/1 (Nisan 2023), 216-218.

⁴⁷ Havuz, "Kur'an Okuma Dersi  l me ve Değerlendirme İlkeleri", 226.

⁴⁸ Kara, *İlahiyat Fakültesi  ğrencilerinin Kur'an öğretimiyle İlgili Görüşleri*, 42-44.

⁴⁹ Mehmet Fuat Turgut - Yaşar Baykul, *Eğitimde  l me ve Değerlendirme* (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 121.

içerisindeki gelişimi geri plana atılmadan ölçme ve değerlendirme, gelişimin bir evresi olarak kabul edilmelidir. Zaman zaman öğrenci becerilerini yoklamak amacıyla vize ve final sınavlarından önce ölçmenin yapıldığı kitleye ön testlerin uygulanması, sağlıklı bir notlandırmaya fırsat verecektir. Bunun yanı sıra puanlama oranlarının “ezber ve yüzünden okuma öğretiminde dengesizlik” başlığı altında belirttiğimiz üzere yüzünden okumanın esas yeterlilik olmasından hareketle, yüzünden okuma %50, ezber %30, tecvid bilgisi %20 olarak belirlenmeli ve bu yüzdelere ölçmeye yansıtılmalıdır. Ayrıca yalnızca sözlü sınavla, psiko-motor alan basamaklarından entelektüel beceriler test edilmemeli bunun yanı sıra bilişsel öğrenim kazanımları da yazılı sınavlar veyahut çoktan seçmeli sınavlarla test edilmelidir.

Sonuç

İlahiyat fakültelerinde Kur'an eğitimi almış olan öğrencilerin nitelikli Kur'an öğreticisi sıfatını barındırmadığı gözlemlenmektedir. Mesleki sahada istenilen performansın gösterilmesi, öncelikli olarak alana vukûfiyetin ve pedagojik birikimin uygulama basamağına taşınabilmesini gerektirmektedir. Ancak bu konuda İlahiyat fakültelerinin yetersiz olduğu ve derste öğrencilerin birtakım sorunlar yaşadığı tespit edilmektedir.

Öğretim elemanı yetersizliği, bireysel farklılıklar, müfredat yoğunluğu, sınıf mevcutlarının maksimum seviyeye ulaşması vb. durumlar eğitimi olumsuz etkilemekte, hedef davranışları kazandırmada yetersiz kalmaktadır. Çalışmamızda tecvidin uygulanabilirliği, mesleki yetkinlik, telaffuz hataları, yüzünden ve ezbere okuma, klasik tekniklerin yetersizliği, ölçme ve değerlendirme gibi Kur'an eğitiminde müşahade edilen sorunlara dair çözüm önerileri sunulmuştur.

Problem barındıran mühim mevzulardan biri de yanlış telaffuzlardır. Tecvid kaideleri ve harflerin sıfat ve mahreçlerine uygun okuyuş, sahih kıraatin zeminini teşkil etmektedir. Hatalı öğrenmeleri önlemek için eğitimin, fem-i muhsin bir hocanın öğreticiliğinde icra edilmesi çok önemli bir husustur. Nitekim bilginin öğrenciye aktarımının ardından meleke haline gelebilmesi, alanda yetkinlik vasfını haiz öğreticiyle beraber birden fazla kez alıştırma yapmakla gerçekleştirilebilir. Yüzünden okuma becerisinin kalitesi, tecvid kurallarının icrasında ortaya çıkmaktadır. Tecvid kurallarının uygulanamaması, yüzünden okuma ve ezberde hatalı telaffuzlara sebep olacaktır.

Zikredilen problemlerin diğer bir kısmı da uygulanan metot, öğrencilerin hazır bulunuşluk ve kavrama düzeylerinden kaynaklanmaktadır. Bu meyanda Kur'an öğretiminde kolaydan zora ve parçadan bütüne doğru bir aşama izlenmeli, bireysel farklılıkları değerli kılan tam öğrenme ve tutor destekli öğretim modeli esas alınmalıdır. Fakülteye yerleşen öğrencilerin Kur'an bilgileri, giriş sınavıyla ölçülmeli ve düzeyleri dikkate alınarak eğitim-öğretim faaliyetlerinde yöntem ve teknikler çeşitlendirilmelidir. Aksi hâlde tüm öğrencileri aynı seviyede kabul ederek öğretim faaliyetini yürütmek, eğitimin iptidai seviyede kalmasına ve beklenen verimin alınamamasına neden olacaktır.

Ezber ve yüzünden okumada itidali sağlayamama da ifade edilen problemler arasındadır. Bu konuda ezberin, yüzünden okumanın önüne geçmesi öğrencilerin ezber becerisiyle iktifa etmelerine sebep olmaktadır. Bahsedilen durumun önüne geçmek amacıyla yüzünden okuma becerisi baraj olarak belirlenmeli ve her bir ezber suresi özelinde puanlar tayin edilmelidir. Böylelikle ölçütleri net olmayan ölçme sisteminin, tatbikatta birlik ve netlik kazanması sağlanarak göreceli olarak belirlenen değerlendirme sonuçlarının, adalet prensibi doğrultusunda taksim edilmesi mümkün hâle gelecektir.

Kaynakça

- Ablay, Rifat. "İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Açısından Kur'ân'ı Kerîm Dersi: Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  rneği". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 32 (Mart 2023), 112-133.
- Acar, Mehmet Ma uk - Genç, Muhammet Fatih. "İlahiyat Fakültesi  ğrencilerinin Kur'an Okuma ve Tecvid Dersine Karşı Tutumları (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi  rneği)". *Kocaeli İlahiyat Dergisi* 6/2 (Aralık 2022), 605-630. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7444186>
- Adıgüzel, Mehmet. "Kur'ân  ğretim Metotları ve  ğreticilik Vasıfları". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (Haziran 2003).
- Ağırba , Abdulhekim. "İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde Kur' n Okuma ve Tecvid Dersleri Eğitim  ğretimiyle İlgili Tespitler, Teklifler ( ak  İslami İlimler Fakültesi  rneği)". *Diyanet İlmî Dergi* 59/1 (Mart 2023), 89-120.
- Akdemir, Mustafa Atilla. "Kur'an Ezberinde Kalite İhtiyacı ve Donanımlı Hafızlık". *Usul İslam Araştırmaları* 13/13 (Haziran 2010), 21-40.
- Akpınar, Burhan - Ersözlü, Zehra Nur. "Görme ve Koklama Duyularının Bilişsel  ğrenme Sürecindeki Rollerinin Karşılaştırılması". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 3/2 (Haziran 2008), 42-53.
- Altıntaş, Muhammed Esat - Kirenci, Hatice Kübra. "İlahiyat Fakültelerinde Kur'an  ğretimi ile İlgili Problemler ve üzüm  nerileri (Nitel Bir Araştırma)". *Uluslararası Yüksek Din  ğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle)* 1 (2019), 97-127.
- Arslan, Ahmet Turan. "D d". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/396-397. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- A lamacı, İbrahim. "Günümüz Türkiye'sinde Sayılarla Yüksek Din  ğretimi". *Uluslararası Yüksek Din  ğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle)* II (2019), 21-37.
- A lamacı, İbrahim. "İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği ile İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma". *Journal of Turkish Studies* 12/10 (2017), 49-80.
- Ate y rek, Remzi. "Kur'an Tilavetinde Yaygın Hatalar: (Sad, Dad, Ta ve Za  rneği)". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31/31 (Mayıs 2011), 157-175.
- Atıcı, Can - Bulut, Ali. "Kur' n Kır atında Mukrî ve K r nin Temel Vasıfları -İbnü'l-Cezerî'nin Muncidu'l-Mukri n ve Mursidu't-Tâlibîn Adlı Eseri Bağlamında-". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (2024), 151-174.
- Aydınlı, Abdullah. "Sem ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/457-458. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Bakırcı, Fetullah. "Okutucu Yönüyle Fem-i Muhsin". *Türkiye'de Kur'ân ve Kiraat Eğitimi*. ed. Ahmet Gökdemir. 223-251. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021.
- Biceğez, Yunus. *Kur'an  ğretiminde Temel İlkeler, Yöntem ve Teknikler*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2017.
- Cankurt, Fatih. "İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde Kur'ân-ı Kerîm Dersleri: Ezber Mi, Yüzünden Okuma Mı?" *Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 15 (Aralık 2022), 467-490. <https://doi.org/10.47502/mizan.1181683>
- Cezerî, İbnü'l. *Muncidu'l-Mukri n ve Mursidu't-Tâlibîn*. thk. Ali b. Muhammed el-İmrân. Mekke: Dâru âlimi'l-Fevâid, 1998.
-  etin, Abdurrahman. "Tecvid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/253-254. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Eb  Dâvûd, Suleymân b. el-E 'a  es-Sicistânî. *Sünenü Eb  Dâvûd*. thk. Mu ammed Muhyiddîn 'Abdulhamîd. 4 Cilt. Beyrut: el-Mektebetu'l-'Asriyye, ts.

- Egin, Osman. "Kur'an Öğretiminde Problemler ve Çözüm Önerileri". *Etkili Din Öğretimi (Editörlü Kitap)*, 601-605.
- Erbaş, Muammer. "Kur'an-ı Kerîm Eğitim Öğretiminde Kalite ve Verim Sorunu". *Din Eğitiminde Motivasyon ve Verimlilik Sempozyumu*, 1-25.
- Fırat, Yavuz. "Kur'an Öğretimi ve Hafızlık Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23 (Şubat 2007), 549-568.
- Genç, Muhammet Fatih. "İmam Hatip Okulları ve İlahiyat Fakülteleri Örneğinde Din Eğitiminde Kalite Sorunu". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2019), 145-166.
- Gökdemir, Ahmet. "İlahiyat Fakültelerindeki Kur'an Okuma ve Tecvid Dersleri İçin Bazı Teklifler". *Türkiye'de Kur'an ve Kıraat Eğitimi*. ed. Ahmet Gökdemir. 9-24. Ankara: İlahiyat yayınları, 2021.
- Gökdemir, Ahmet. *Kur'an Okuma ve Tecvid Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)*. ed. Ahmet Gökdemir. İstanbul: Ravza yayınları, 1., 2019.
- Güçüyeter, Bahadır vd. "Tutor Destekli Öğretim Modeli'nin Yabancı Öğrencilerin Türkçe Konuşma Becerilerine ve Kaygı Düzeylerine Etkisi". *Journal of Turkish Research Institute* 64 (Ocak 2019), 535-552. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat4054>
- Gümüş Sarı, Arife. *İmkân ve Sınırlılıkları Açısından İlahiyat Fakültelerinde Öğretmen Yetiştirme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Gürbüztürk, Oğuz. "Eğitimde Nitelik Sorunu". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 23/2 (Ağustos 2019), 729-744. https://doi.org/10.1501/Egifik_0000000779
- Havuz, Hasan Hüseyin. "İlahiyat Düzeyi Kur'an Okuma Dersleri Sorunu: Yapısal Problemlerin Çözümü ve Çerçeve Öğretim Programı/Müfredat Önerisi". *Burdur İlahiyat Dergisi* 9 (Aralık 2024), 141-172. <https://doi.org/10.59932/burdurilahiyat.1540946>
- Havuz, Hasan Hüseyin. "Kur'an Okuma Dersi Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri". *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 7/1 (Nisan 2023), 214-253. <https://doi.org/10.31121/tader.1140469>
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn b. el-Cezerî Muhammed. *et-Temhîd fî 'İlmi't-Tecvîd*. thk. 'Alî Hüseyn el-Bevvâb. Riyad: y.y., 1405/1985.
- Kara, Zeliha. *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Öğretimiyle İlgili Görüşleri*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Karaçam, İsmail. *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri*. İstanbul: İFAV Yayınları, 35. Basım, 2023.
- Kur'an Yolu Meâli*. çev. Hayrettin Karaman. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2023.
- Kılıç, Mustafa. "Kur'an Eğitiminde Harflerin Sıfatlarından Renklendirme Yoluyla Yararlanma: Zıt Sıfatlar Örneğinde Bir Yöntem Önerisi". *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 233-280.
- Kiriş, Hacı Mustafa. *Diyanet İşleri Başkanlığı personel yeterlikleri bağlamında ilahiyat fakültesi lisans programlarının fonksiyonelliği*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Koç, Mehmet Akif. "Harf Eğitiminde Arap-Türk Ağzı İkilemi Üzerine". *Tarihten Günümüze Kıraat İlmi: Uluslararası Kıraat Sempozyumu*, 585-596.

- Koyuncu, Recep. "İdeal Kur'an Öğretimi: Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bir İnceleme". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Aralık 2020), 291-324. <https://doi.org/10.17120/omuifd.782798>
- Öge, Ali - Pehlivan, Ayşe. "Nitelik Bağlamında Kur'an Tilavetinin Keyfiyeti ve Eğitimi Üzerine Bir İnceleme". *Journal of Analytic Divinity* V/2 (2021), 49-73.
- Şen, Mustafa. "Keyfiyet, Ölçü ve Problem Açısından Tecvid İlminde Medde Yeni Bir Bakış Denemesi". *EKEV Akademi Dergisi* 63 (Ağustos 2015), 213-230.
- Şenat, Fatma Asiye. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Okuma ve Tecvid Dersinin İşlenişiyile İlgili Kanaatleri Üzerine Bir Araştırma". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 42/42 (Aralık 2016), 215-237.
- Tan, Şeref. *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2005.
- Tan, Şeref. "Öğretmen Nitelikleri". *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. ed. Şeref Tan. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2007.
- Temel, Nihat. *Kırâat ve Tecvîd İstılahları*. İstanbul: İFAV Yayınları, 5. Basım, 2020.
- Tetik, Hayati. "Kalite Odaklı Kur'ân Öğretimi: Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Ağrı İslami İlimler Dergisi* 9/14 (Haziran 2024), 1-30.
- Tuncel, Emrullah. *Kur'an Öğretiminde Metodoloji (Strateji-Yöntem ve Teknikler)*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2023.
- Tuncel, Emrullah. "Kur'ân Tedrisatında Harf Taliminin Önemi ve Us l ". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 7/1 (Ocak 2021), 372-397.
- Turgut, Mehmet Fuat - Baykul, Yaşar. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi, 6. Basım, 2014.
- Yartaşı Pehlivan, Sevdâ. *Yetişkinlere Yönelik Kur'ân Kurslarında Kur'ân-ı Kerîm Öğretim Yöntemleri ve Okuma Problemleri (İstanbul/Kartal Örneği)*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Yeşilyurt, Etem. "Tam Öğrenme Yaklaşımı". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9/2 (2020), 1548-1580. <https://doi.org/10.15869/itobiad.695755>
- Yılmaz, Engin. "Bir Dil Bilgisi Terimi / Kavramı Olan 'Nitelik' ve 'Özellik' Eş Anlamlı mıdır?" *Dil Araştırmaları* 3/3 (Aralık 2008), 41-45.